

Оцінка практики лібералізації валютного регулювання в Україні

Після отримання Україною економічної незалежності валютне регулювання хоч і зазнавало суттєвих змін, на сьогодні не досить успішно виконує свої основні завдання: підтримання стабільного курсу національної валюти, регулювання платіжного балансу, управління ЗВР та забезпечення стабільності надходження іноземної валюти. Оскільки Україна підписала Угоду про асоціацію між Україною та ЄС та в обмежені строки зобов'язалась здійснити лібералізацію операцій з капіталом та забезпечити вільне проведення валютних операцій, то для вдосконалення функціонування механізму валютного регулювання необхідно проаналізувати ефективність проведення лібералізації вітчизняного валютного регулювання.

Оскільки сьогодні країна перебуває у затяжній економічній та валютній кризах, актуальності набуває звернення до вітчизняного історичного досвіду та проведення аналізу періодів розвитку валютного регулювання. Ми виділили 4 періоди лібералізації валютного регулювання, залежно від чергування посилення поглинення регулювання валютного ринку та його ослаблення і поверненням до спроб лібералізації. Також побудували графік, на якому зображено періоди ЛВР, залежно від кількості введення або відміни валютних обмежень і зобразили загальний тренд розвитку валютного регулювання. Глибину зарегульованості або лібералізації валютного ринку зобразили завдяки введенню або відміні найбільш типових адміністративних обмежень: продажу валютної виручки експортерів, обмеження динаміки курсу національної грошової одиниці, продажу іноземної валюти, переміщення капіталу через кордон та встановлення строку зарахування коштів на рахунок по контракту на імпорт (табл. 1, рис. 1).

Перший період розвитку та лібералізації валютного регулювання в Україні розпочався в 1992 р. та тривав до 1997 р., протягом якого відбулось формування

валютного ринку, що супроводжувалось введенням у листопаді 1993 р. фіксованого валютного курсу українського карбованця та інших валютних обмежень. З початку 1994 до 1997 р. спостерігалась поступова лібералізації валютного ринку.

Таблиця 1.

Періоди розвитку валютного регулювання в Україні

Валютні обмеження	I етап		II етап		III етап		IV етап	
	введено 1992- 1994	знято 1994- 1997	введено 1997- 1999	знято 1999- 2007	введено 2008- 2009	знято 2009- 2014	введено 2014- 2016	знято 2016- ...
обов'язковий продаж валютної виручки	*		*	*	*	частко- во	*	частко- во
обмеження динаміки курсу національної грошової одиниці	*	*	частко- во	*	*	*		-
обмеження продажу іноземної валюти	*	*	*	*	*	*	*	частко- во
обмеження переміщення капіталу через кордон	*	частко- во	*	частко- во	*	частко- во	*	частко- во
встановлення строку зарахування коштів на рахунок по контракту на імпорт	*	частко- во	*	частко- во	*	частко- во	*	

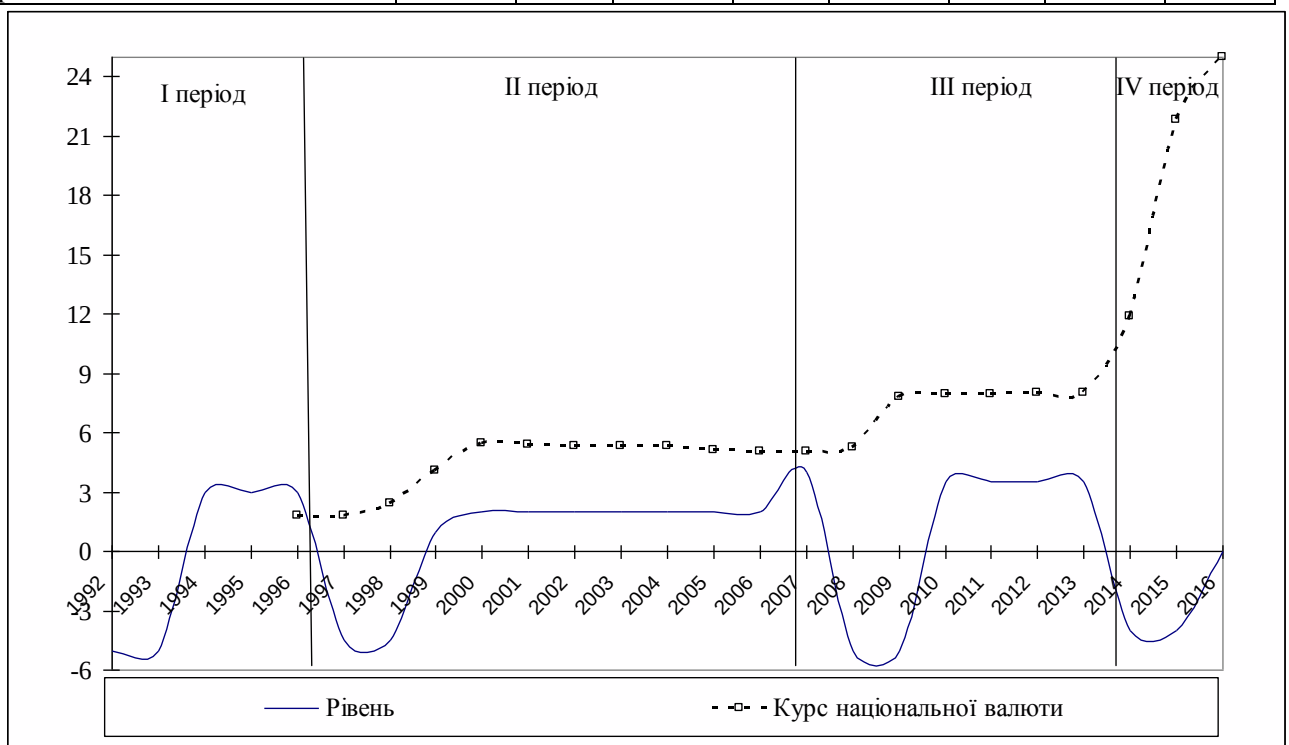

Рис. 1. Періоди розвитку валютного регулювання в Україні за період 1992-2016 рр. та динаміка курсу гривні

Другий період розпочався у 1997 р. і тривав до середини 2008 р. У вересні 1997 р. у зв'язку з початком світової економічної кризи в Україні було запроваджено валютний коридор та ряд адміністративних обмежень. З 1 липня 1999 р. розпочалась чергова спроба лібералізації валютного ринку, а на початку 2000 р. НБУ прийняв рішення про перехід до режиму плаваючого курсу.

Третій період тривав протягом 2008-2014 рр., коли в Україні знову почали розгортатись кризові явища. Для стримання негативного впливу фінансової кризи на валютний ринок України НБУ було знову встановлено жорсткі вимоги щодо здійснення валютних операцій 2008-2009 рр. За період 2009-2014 рр. валютний ринок відзначався відновленням стабільності та зниженням жорсткості валютного регулювання.

Четвертий період розпочався у 2014 р. і триває до цих пір. З огляду на виникнення складної економічної ситуації в кінці 2014 р. НБУ прийняв ряд постанов, які призвели до пожорсткішання валютного регулювання. Постановою Правління НБУ № 758 “Про врегулювання ситуації на грошово-кредитному і валютному ринках України” для фізичних та юридичних осіб було встановлено ряд адміністративних обмежень. Починаючи з 2016 р. на валютному ринку проводяться заходи лібералізації.

Отже, можна зазначити, що характер розвитку валютного регулювання в Україні відзначався чергуванням посилення регулювання валютного ринку та його ослабленням і поверненням до загальної політики лібералізації, на основі чого було виділено чотири етапи розвитку валютного регулювання, перший з яких мав адаптаційний до ринкової економіки характер, інші – антикризові. За час економічної незалежності Україна дотримувалась загального тренду лібералізації ВР, а на етапах розгортання кризових процесів – пожорсткішувала його.